

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

Molenaarsgraaf: Hazendonk

Louwe Kooijmans, L.P.

Citation

Louwe Kooijmans, L. P. (1977). Molenaarsgraaf: Hazendonk. In *Archeologische Kroniek Zuid-Holland* (Vol. 1976, pp. 248-252). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3721861>

Version: Publisher's Version

License: [Licensed under Article 25fa Copyright Act/Law \(Amendment Taverne\)](#)

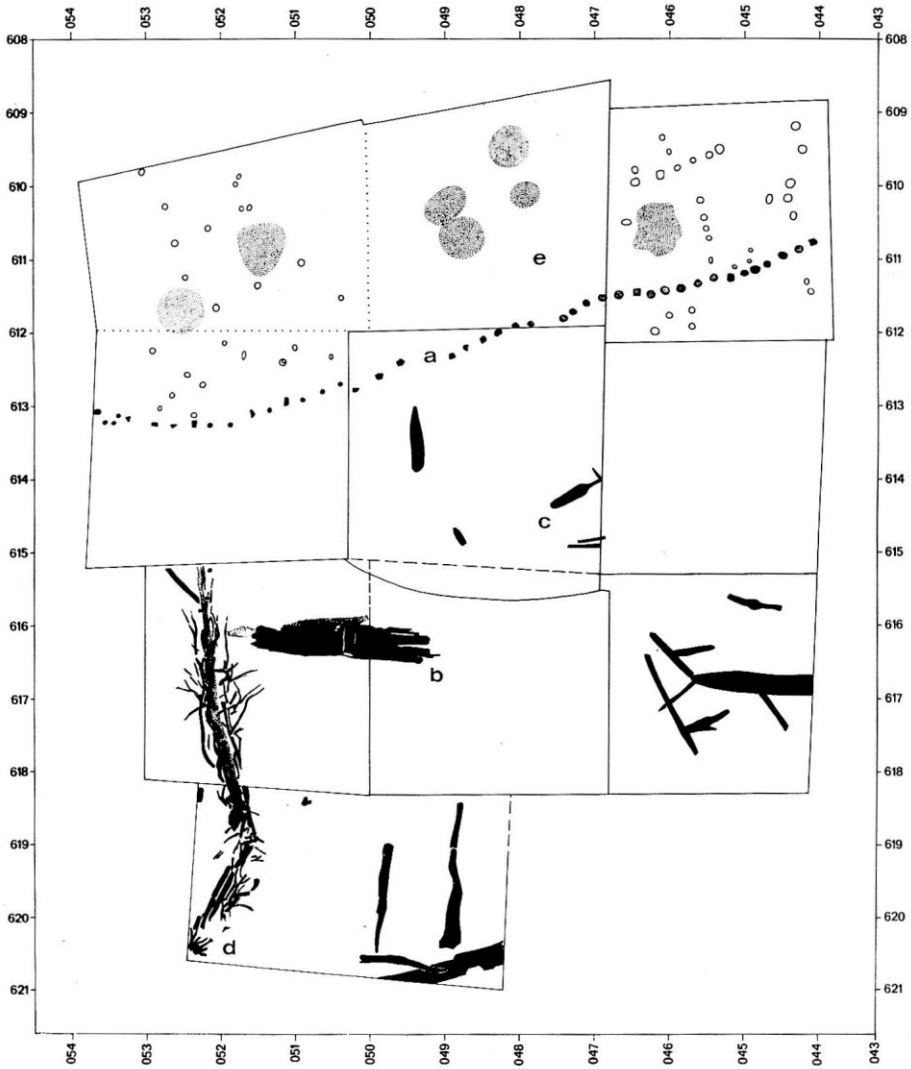
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3721861>

Molenaarsgraaf: Hazendonk (afb. 24-27) De derde, en voorlopig laatste, opgravingscampagne op de Hazendonk vond plaats tussen 28 juni en 3 september 1976. De opgraving was weer op dezelfde wijze georganiseerd als beide voorgaande jaren: een werkkamp met een wisselende bezetting van ploegen vrijwilligers, elk ongeveer 20 man groot, één daarvan een kamp van de N.J.B.G. Er werd wederom gastvrijheid genoten op de boerderij van de heer J. A. Baan. Drs. P. van de Velde verleende gedurende het grootste deel van het werk onmisbare en zeer gewaardeerde assistentie.

Het werk laat zich opdelen in de volgende projecten. Ten eerste werd de systematische verkenning van de donkhelling met 10 kleine putten in het westelijk deel afgerond. Eén daarvan werd verlengd tot aan de zandige donktop om de aldaar aangesneden kleine Laat-Vlaardingen (2100 v. Chr.) vondstconcentratie stratigrafisch beter te kunnen plaatsen. In twee andere putten werd een Vroeg-Vlaardingen (2400 v. Chr.) vondstgebiedje aangesneden, in het uiterste westen werden Swifterbant-vondsten (ca. 3400 v. Chr.) gedaan.

Ten tweede werd de in 1975 ontdekte grote Laat-Vlaardingen afvalconcentratie verder onderzocht met twee putten van elk 24 m². Van de circa 3 m brede afvalstrook, op de bodem van een ondiepe geul is nu 13 m ontgraven. De strook strekt zich naar beide zijden nog verder uit, waarschijnlijk tot een totale lengte van zeker 20 m. In een uitbreiding werd een kleine concentratie Hazendonk-vondsten (3000 v. Chr.) aangetroffen.

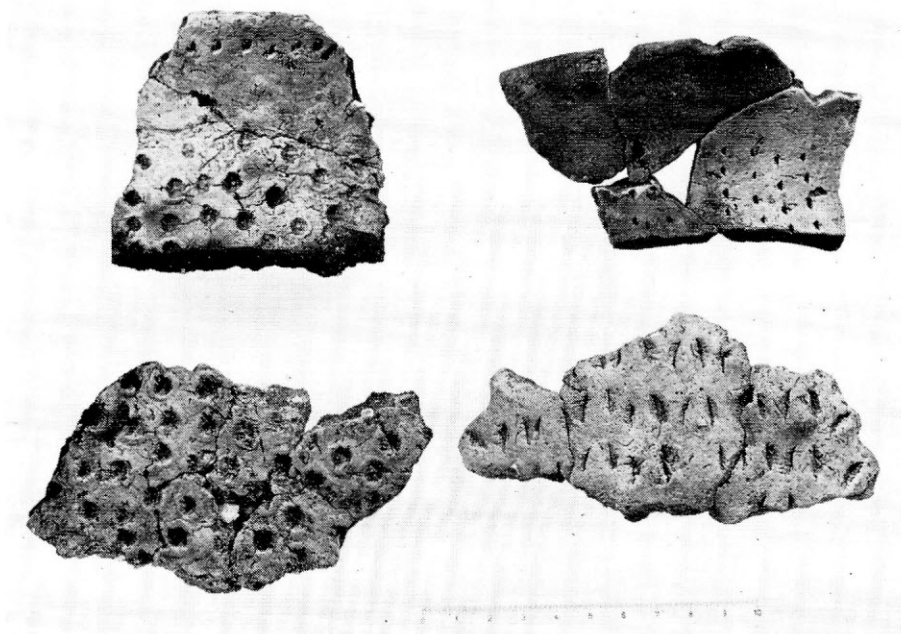
Ten derde werd met een kleine put (2 x 4 m) het deel van de Vroeg-Vlaardingen palissade opgegraven. Het is het deel, waar deze afbuigt de donkhelling op, waarna

Afb. 24 Molenaarsgraaf - Hazendonk. Overzicht werkeenheden C met meteraanduiding langs het kader. (a) palissade (per. Vlaardingen IB) langs de toenmalige donkrand, (b) kano-fragment en (c) peddel (per. Vlaardingen IB), (d) takkenpaadje (per. Vlaardingen IA) en diverse boomstammen. In het zand (e) kuilen van Hazendonk II en Vlaardingen IA ouderdom. Tek. RMO.

hij door latere versterking verloren is gegaan. De palissade blijkt een ongeveer rond terrein met een doorsnede van 35 m te hebben omsloten.

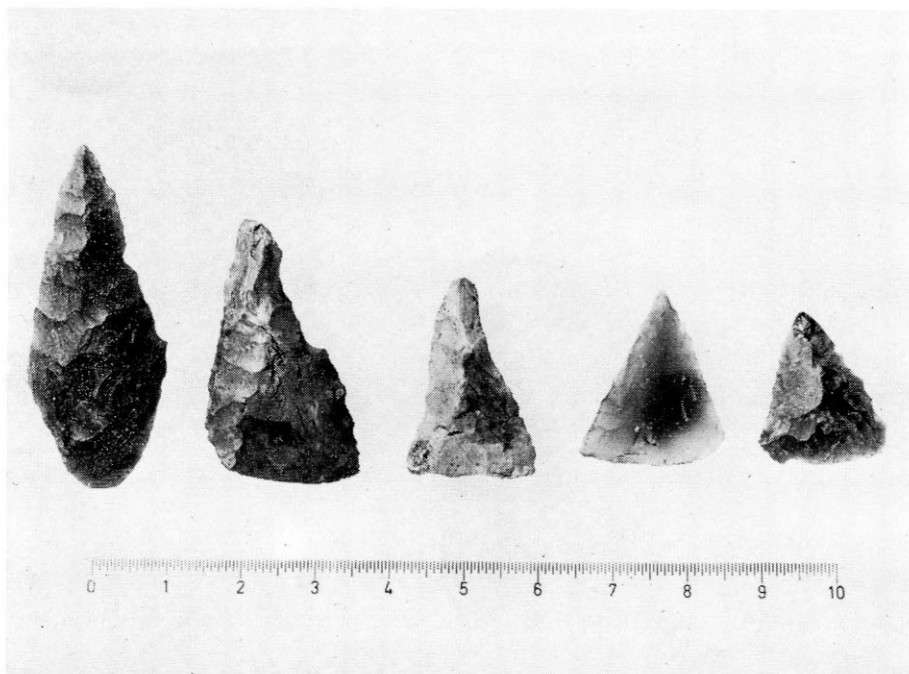
Het belangrijkste project was evenwel de hellingafwaartse uitbreiding van de 6 x 6 m grote put op de zuidoostelijke hoek van de donk tot een oppervlak van 9 x 9 m.

Afb. 25 Molenaarsgraaf. Aardewerk uit periode Hazendonk I (3400 v. Chr.). Foto RMO.

In een uitbreiding van deze put werd het diepste punt van de opgraving bereikt: — 5,50 m N.A.P., ruim 4 m beneden het maaiveld. Dit was slechts mogelijk dankzij het aangepaste bemalingssysteem en de gunstige uitzonderlijk droge zomer. In deze putten werden onder het niveau uit 3000 v. Chr. drie oudere loopvlakken of cultuurlagen aangetroffen. De onderste met vondsten die verwant zijn aan die, welke in nederzettingen in Oost-Flevoland worden gedaan, de ‘Swifterbant-Cultuur’, 3400-3200 v. Chr. Het aan de Michelsberg Cultuur verwante materiaal waarvan vorig jaar reeds melding is gemaakt (*Holland* 8 (1976) 265) behoort zeer waarschijnlijk bij één of beide andere niveau’s.

Op een diepte overeenkomend met 2700 v. Chr. werd aardewerk aangetroffen, dat nu met ‘Vlaardingen-IA’ wordt aangeduid. De vondst van een 3 m lang bodemfragment van een boomstamkano in het niveau uit 2400 v. Chr. bracht de opgraving en daarmee het museumwerk op uitgebreide wijze in het nieuws. Brokstukken van andere houten voorwerpen: twee delen van een bijl, de bodem van een nap (2400 v. Chr.) en een houten hamer (3400 v. Chr.) zijn voor ons land eveneens uiterst zeld-

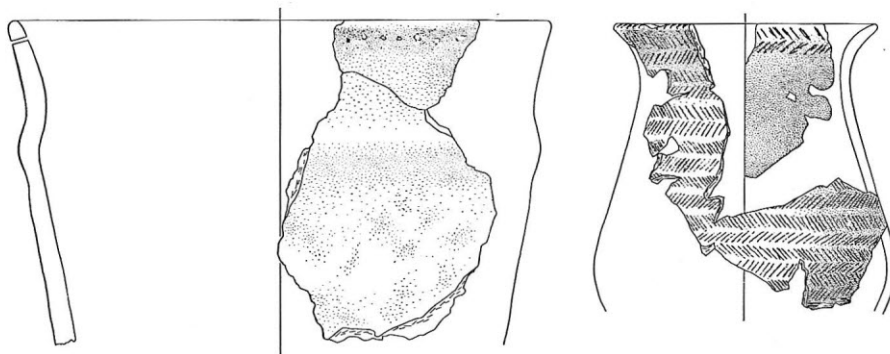

Afb. 26 Molenaarsgraaf. Pijlsptisen uit de perioden Hazendonk II en III (3000-3200 v. Chr.). Foto RMO.

zaam. Een open dag op 25 augustus waarop een kleine expositie was ingericht en rondleidingen werden verzorgd trok circa 700 bezoekers.

De resultaten van drie opgravingscampagnes samenvattend, kunnen we stellen, dat op de Hazendonk in de periode 3400-1700 v. Chr., het gehele neolithicum, herhaaldelijk mensen hebben gewoond. In het uitgestrekte veenmoeras was het een van de weinige bewoonbare punten, waar men telkens weer terugkeerde. In totaal zijn er nu 15 vondstconcentraties aangetoond, te verdelen over zeven bewoningsfasen, waarvoor de volgende benamingen zijn ingevoerd:

- 1 Hazendonk-1, circa 3400 v. Chr., 2 kleine vondstgroepen op ver uiteen gelegen punten. Verwant met Swifterbant en Bergschenhoek. Tweemaal kortstondige bewoning;
- 2 Hazendonk-2, circa 3200 v. Chr., 1 vondstgroep, mogelijk te verdelen over 2 subfasen en enkele verspreide vondsten. Verwantschappen met Belgisch Michelsberg en Grimston-bowls in Oost-Engeland. Twee- of driemaal kortstondige bewoning;
- 3 Hazendonk-3, circa 3000 v. Chr., 4 vondstconcentraties en verspreide vondsten rond de gehele donk, gekenmerkt door het 'Hazendonk-aardewerk'. Alle vondsten kunnen afkomstig zijn van één, langdurig bewoonde nederzetting op de donktop;

Afb. 27 Molenaarsgraaf. Fragment van pot uit de periode Vlaardingen IB (2400-2500 v. Chr.) (links) en fragment van een

visgraatbeker uit de periode Vlaardingen IIB (2100 v. Chr.) (rechts). Tek. RMO.

- 4 Vlaardingen IA, circa 2700 v. Chr., enkele grote potfragmenten op twee plaatsen. Waarschijnlijk één- of tweemaal kortstondige bewoning;
- 5 Vlaardingen IB, 2500-2400 v. Chr., groot vondstgebied op de oostelijke helft van de donk, één langdurig bewoonde nederzetting aldaar. Een veel kleinere vondstconcentratie op het westelijke deel;
- 6 Vlaardingen IIB, circa 2100 v. Chr., twee vondstgebieden ter weerszijden van de donktop, waarschijnlijk behorend bij één vrij langdurig bewoonde nederzetting op de top. Een veel kleinere vondstconcentratie op het westelijke deel;
- 7 Laat Klokbeaker, 1800-1700 v. Chr., schaarse vondsten, verspreid rond de donktop, waarschijnlijk afkomstig van bewoning op de top van onbepaalde duur.

De klei- en veenlagen die de donkhelling bedekken leveren voor de meeste van deze nederzettingen de relatieve ouderdom, monsters voor radiokoolstofdatering en materiaal voor het bepalen van landschap en voedsleconomie, zoals slachtafval, visresten, verkoolde zaden en graan, en materiaal voor stuifmeelonderzoek.

Dit jaar is een begin gemaakt met een omvangrijk geologisch onderzoek van de donk en zijn omgeving door het Instituut voor Aardwetenschappen van de Vrije Universiteit. De verkregen boorgegevens zullen onder meer verwerkt worden in kaarten, waarin het landschap tijdens de verschillende bewoningsfasen is gereconstrueerd.